

อวิชาหรือวิชา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เรื่องของวัตถุนี้มันเป็นสิ่งที่จับต้องได้ สิ่งที่เราได้ มันยังได้ด้วยความลำบาก เห็นไหม อย่างเรื่องการก่อสร้าง อนาคต เรื่องความจะเข้าให้ได้ เหลี่ยมได้มุมต้องทำกันอย่างเต็มที่เลย นั่นขนาดว่าของที่ว่ามันจับต้องแล้วมันคงที่ให้เราแตงนะ

แต่เรื่องของใจนี้มันเรื่องของนามธรรม มันปลิ้นปล้อนไปเรื่อยเลยแหละ มันจะคิดมันจะคิดไปเรื่อย นี่มันเป็นนามธรรม แล้วพยายามจะพูดออกมาให้เป็นรูปธรรมไป ให้ความเข้าใจนะ บุคลาธิษฐาน คือเปรียบเทียบมาเพื่อให้ความเข้าใจ อย่างเช่นคำว่า อวิชานี้ความไม่รู้ ถ้าความไม่รู้ มันก็ต้องไม่รู้เลยสิ ทำไมมันรู้ล่ะ?

อวิชาคือความรู้ผิดใจ อย่างของเราเช่นเราอยู่ปัจจุบันนี้ เรามีอวิชาอยู่ ความรู้ของเรามันรู้แต่รู้ไม่แจ่มแจ้ง รู้แค่ขอบเขตของมัน เห็นไหม อวิชานี้มันจะให้รู้เฉพาะ รู้... เป็นพลังงานที่รู้ แต่เวลาออกไปสื่อกับความหมาย มันคุมไปตรงนั้นไง นี่ก็คือกิเลส ตัวอวิชาคือความไม่รู้ รู้ไปว่ามีธาตุ มีความหมาย มีความรู้สึกเฉยๆ แต่ความหมายของมัน

ถึงว่าขอบเขตของมนุษย์ เห็นไหม ขอบเขตของสัตว์ อย่างพวกสัตว์เดรัจฉาน เขาก็เกิดเป็น สัตว์เดรัจฉาน เขาก็มีความรู้ แต่มันก็รู้แค่ของเขาเนาะ สื่อกับมนุษย์มันยังสื่อแสนยากเลย ขอบเขตของเทวดา

ขอบเขตหมายถึงว่าภพที่เกิดไป ขอบเขตที่ให้อยู่นั้น แต่ทุกภพทุกชาติเลยมีอวิชาคุมอยู่ ทุกสถานที่เลยอวิชาคุมอยู่ คือรู้ได้ขอบเขต เห็นไหม อย่างเช่นเทวดาจะรู้ดีกว่าพวกเรา จะมองมา นี่จะเห็นสว่างปลอดโปร่งกว่า รู้ว่าใจดวงไหน เพราะใจมันสื่อถึงที่ใจ ใจดวงนี้ไม่ดี ใจดวงนี้ดี สื่อรู้ด้วยกัน

นั่นเขาก็มีวิชา เพราะเขาก็รู้ในขอบเขตที่ว่าเขาเกิดภพที่สูงกว่า สูงกว่ามนุษย์ เห็นไหม มนุษย์นี้ขอบเขตของภพมนุษย์ก็รู้ที่อยู่วิชา ความไม่รู้อันนี้มันทำให้เราคำผิดไป ถึงเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาเราประพฤติปฏิบัติ ความเข้าใจของเรา เช่น ผู้ที่มาทำบุญทำกุศลก็เหมือนกัน บางคนนี่ แหม คุดคิมมากเลย บางคนไปแต่ว่าค่อยๆ ไป นี่มันไม่เหมือนกัน

ความที่ว่ามันจะเบิกกว้างไปเรื่อยๆ ความทำเคยชินไง จากเคยทำบ่อยๆ เข้า บ่อยๆ เข้า เห็นไหม ความบ่อยๆ เข้าความเคยชินนะ ความเคยชินโดยที่เราไม่รู้เป็นสัญชาตญาณ บุญโดยสัญชาตญาณขึ้นมา เกิดขึ้นจากภายใน ทีแรกต้องฝ่าฝืน เห็นไหม พอฝ่าฝืนไป ความมืดกับความสว่างมันเปรียบเทียบตรงนี้ไง เริ่มต้นความใหม่ๆ ต้องจับใส่ไป ต้องพยายามดันดันไป มันมีความพยายามอยู่ แต่พอไปเข้าๆ ความเคยชิน พอไม่ได้ทำขึ้นมามันก็แบบว่ามันจะขัดดอกขัดใจ

นี่ความสว่างขึ้น อวิชามันจะน้อยตัวลง น้อยไปๆ วิชาจะเกิดขึ้นมากขึ้นๆ ความที่รู้เท่าๆ นี่ยกมาปฏิบัติ การจะนั่งประพฤติปฏิบัติ นั่งมากนั่งน้อยมันมีอยู่ ๒ อย่าง อย่างหนึ่งคือถ้านั่งเอากาลเวลา นั่งเพื่อเป็นความเพียรเห็นด้วย นั่งให้นานขึ้นมาเพื่อว่าเวลามันนานกว่าความที่มันจะเข้าถึงที่มันจะมีโอกาสได้มากกว่า

การนั่งน้อยอยู่ เห็นไหม การนั่งน้อยโอกาสเวลามันน้อย แต่! แต่ถ้านั่งน้อยแล้วจิตมันลงนะ การนั่งน้อยนั้นมันประโยชน์มากกว่าการนั่งมาก การนั่งมากนั่งน้อยไม่สำคัญ ความสำคัญคือความรู้แจ้งความเข้าใจใจ อย่างเช่นเป็นสมาธิ จิตมันเข้าไปสัมผัสสมาธิ ความรู้สึกสมาธิ ความสงบของจิต เห็นไหม วิชามันรู้ วิชาขอบข่ายในสมาธิไง ขอบข่ายของสมาธิ เห็นไหม ศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญาจะไปเกิดขึ้นอีกต่างหาก พอปัญญาเกิดขึ้นไป นี่ปัญญาเกิดขึ้น

ปัญญาคืออะไร? ปัญญาคือวิชาดี อวิชาคือความไม่รู้ ปัญญาคือความรู้ไง วิชาเกิดขึ้น อวิชาต้องดับไปสิ อวิชานี้ถึงเป็นกิเลส ความไม่รู้เท่า ถ้าความรู้เท่า... ถึงว่าอวิชาปกคลุมอยู่ อวิชาทับวิชา ไม่รู้กับรู้ เห็นไหม คือมีตัวรู้เหมือนกัน มีตัวรู้ แต่รู้ด้วยความจำกัดของเรา รู้ด้วยอวิชา รู้ด้วยขอบเขตของที่เราจะขนาดนี้ๆ แล้วความยึดมั่นถือมั่นพร้อมไปนะ

อวิชาถึงว่าเป็นความรู้โดยขอบเขตของกิเลสที่มันควบคุมอยู่ กับวิชารู้แจ้งออกไป ความรู้แจ้งออกไปนี่นามธรรมเป็นอย่างนั้น รู้แจ้งแทงตลอดแล้วย้อนกลับมา ทำไม้องขนาดนั้น ทำไม้องขนาดนั้น

แต่ถ้ายังไม่มีการนี้อยู่นะ ความคิดว่าเราโง่ไม่มี เห็นใหม่ ผู้ที่ว่าตัวเองฉลาด คือว่าพยายามรอบรู้ทั้งหมด ฉลาดเท่าไรมีแต่ความโง่ทั้งหมดเลย เพราะมันเป็นอวิชา เห็นใหม่ ชาติรู้มันอยู่หลังอวิชาคือความไม่รู้ อะคือความไม่รู้อันนั้น แต่ความรู้ที่ออกไปนั้นเป็นความรู้ของปัญญาที่เราว่าเราฉลาดไง ปัญญาที่เราฉลาดออกไปคือความคิดออกไป ความคิดปรุงขึ้นมามันก็ยึดไปพร้อมๆ

พอยึดไปพร้อม ความยึดมั่นถือมั่นมีตัวตน ความมีตัวตนนะ ความโน้มเอียงเกิดขึ้น ความเห็นแก่ตัว ความเข้าข้างตัวเอง ความคิดว่าเป็นถูกต้อง เห็นใหม่ แล้วก็ความคิดว่าฉลาด เกิดการกระทบกระทั่ง เกิดโลกธรรม ๘ ขึ้นมา สรรเสริญนิทานเกิดขึ้นตรงนี้ แต่วิชาพอรู้แจ้งขึ้นมา มันติดตนเองได้ก่อน ไม่ต้องให้เขาว่าเรานะ ทำไมเมื่อก่อนโง่มาก ทำไมเดี๋ยวนี้ฟังมาเข้าใจ

แล้วพอเขาพูดขึ้นมา มันจะซึ่งใจมากเลย วิชาเกิดขึ้น ความสว่างเกิดขึ้น มันเป็นนามธรรม แต่เกิดขึ้นจากต้นเหตุตรงนี้ มันทำให้เราเกาะเกี่ยวออกไปยุ่งไปหมดเลย ความปรุง ความแต่ง ความยึด ความถือนะ ออกมาๆ

นี่ย้อนกลับเข้ามามันก็ต้องเริ่มมาจากตรงนี้ไง เริ่มมาจากทาน ศีล ภavana มีทานขึ้นมา ทานนี้เป็นการภavanaโดยที่ทว่าไม่รู้สีกตัว เรื่องการทำบุญกุศลนี่นะ การตักบาตรนี่เป็นการภavanaไม่รู้สีกตัว โดยที่รู้สีกตัวเลย เป็นอุบายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้หนึ่ง เป็นประเพณีของพระอรหันต์เจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธกิจ ๕ เห็นใหม่ เข้าออกบิณฑบาต นี่เป็นการภavanaอย่างหนึ่ง คือว่าการจะทำบุญกุศลจะตักบาตรนี้ มันต้องเริ่มต้นจากเจตนา จากความคิดอยากทำ ความคิดอยากทำมันก็ตัดตนเองมาตั้งแต่ตอนนั้น เห็นใหม่ การภavanaก็เพื่อจะเอาใจให้อยู่

แต่การทำบุญกุศล ทำทานนี้ การตักบาตร ทาน ศีล ภavanaนี้ มันก็ต้องเริ่มต้นจากว่าเราตั้งใจ เราแสวงหา เราคิด ใจเป็นกุศลตลอดเลย นี่มันเป็นภavanaอย่างหนึ่ง เป็นการภavanaโดยที่ทว่าเป็นเหมือนกับอธิษฐานบารมี กองขอเอา อธิษฐานเอาใจ เกิดขึ้นจากการอธิษฐานเอา

มันเกิดขึ้นจากเหมือนกับอามิสทาน เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติ เราใส่บาตรออกไป เราทำบุญออกไป แล้วพระอนุโมทนาขึ้นมา บุญกุศลเกิดขึ้นมา เราจะมีความสุขมาก อิ่มอกอิ่มใจ เห็นใหม่ นี่อามิสทาน อามิสคือการต้องสละออกไป การสละออกไปเป็นบุญกุศลขึ้นมาแล้ว ผลอันนั้นจะกลับเข้ามาถึงเรา

การทำทานก็เหมือนกัน เป็นอามิสทาน การทำทานออกไป เห็นไหม เราสละออกไป เป็นบุญกุศลนั้นเกิดขึ้นมา อันนี้มันเป็นอามิสทาน ทานที่เกิดขึ้น สุขเกิดขึ้นจากอามิส กับการมีศีลมีภาวนา

จากเริ่มต้นคือว่าสุขอันนี้ พระสงฆ์ พระรัตนตรัยมอบให้ เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นี้มอบให้ หมายถึงว่าเราเชื่อในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วเราทำให้ เป็นอามิสเกิดขึ้น มันเป็นการสืบทอด เป็นการแลกเปลี่ยนว่าอย่างนั้นเลย เป็นการแลกเปลี่ยน สละออกไปได้กลับมา แต่มันสละความตระหนี่ออกไปด้วย แต่มันต้องอาศัยวัตถุอันนั้น แล้วเริ่มมีศีล แล้วเริ่มมีภาวนา

พอมิภาวนา นี้ตั้งต้นขึ้นมา ด้วยจากเด็กน้อยๆ เริ่มยืนได้ เริ่มตั้งไข่ได้ เริ่มหัดเดินได้ จิตที่ว่าต้องใช้อามิสทาน ใช้เหตุจูงใจ เห็นไหม การภาวนาแบบไม่รู้สีกตัวนะ เพราะมันเริ่มเข้ามาถึงใกล้ชิดกับศาสนา แล้วพอเริ่มภาวนาขึ้นมา โตขึ้นใจ เด็กนั้นเดินได้เอง เด็กนั้นเป็นไปเอง ใจนี้ทำสมาธิได้ขึ้นเองโดยไม่ต้อง บุญกุศลนั้นตอนเช้าทำๆ แล้ว แล้วจะภาวนาตอนไหนก็ได้ ก็ว่าเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสที่มีลมหายใจเข้าและลมหายใจออก ลมหายใจเข้าและลมหายใจออกนี้เป็นบุญกุศลทั้งหมด เพราะกำหนดสติพร้อมอยู่ตลอดเวลา คนที่ไม่ประมาทจะทำอะไรไม่ผิดพลาดเลย คนที่ประมาท คนที่ไม่เข้าใจ ปล่อยให้ตัวเองผิดพลาดออกไป

ที่นี้ลมหายใจเข้าออกนี้มีสติพร้อมอยู่ตลอดเวลา เพื่อกำหนดทำสมาธิให้อยู่กับใจตลอดเวลา ความประมาทมันไม่มี การทำอะไรเกิดขึ้น การทำอะไรความผิดพลาดมันก็จะน้อยลงไป นี่เริ่มก้าวเดินออกไป เห็นไหม ทาน ศีล ภาวนา จากการภาวนาขึ้นมา จากการภาวนาโดยไม่รู้สีกตัว จากการภาวนาที่ตั้งต้นขึ้นมา นี่มรรคหยาบหม่อมรรคละเอียด

ถ้าว่าเป็นการที่เราทำทานอยู่ มีบุญกุศลอยู่อย่างนั้น เราเกาะอยู่นั้น เราก็ปล่อยมาไม่ได้ใช่ไหม นี่พอเราปล่อยมา ทานเป็นทาน ทาน ศีล ภาวนา พอมิศีล เห็นไหม ทานร้อยหนพันหนไม่เท่ากับศีลบริสุทธิ์หนึ่ง ศีลบริสุทธิ์ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับทำความสงบของจิตหนึ่ง

จากความสุขอันนั้นนะ กับความสุขที่ใจตั้งมั่นขึ้นมา มันต่างกันมากเลย จากความสุขใจตั้งมั่นนะ แล้วจากความสุขเกิดขึ้นจากที่ชำระกิเลสออกไป ที่ใจตั้งมั่นแล้ว ใจตั้งมั่นมันก็มีความรู้ขึ้นมา มีวิชาขึ้นมา รู้ว่า อ้อ... รู้เห็นขอบเขตของเงาใจ ถ้าจิตนี้ถึงสมาธิ นี้ถึงเงาของพระพุทธเจ้าเงา คือเห็นความสุขจริง อ้อ นี่คือความสุขที่เกิดขึ้น ว่าสุขอย่างไรเท่ากับความสงบของจิตไม่มี

แต่ความสงบนี้เป็นความสงบชั่วคราวจากการกดไว้ของกรรมฐานใจ สมถกรรมฐานกดใจไว้ให้สงบอยู่เฉยๆ กดไว้เฉยๆ ยังไม่ได้ทำออก สุขเกิดขึ้นจากการวิปัสสนาที่ว่าหลุดออกไป ความสงบที่ว่ามันไม่แปรปรวนอีกใจ ความสงบที่ว่ามันเกิดขึ้นแล้วมันยังแปรปรวนอยู่ มันยังอยู่ในกฎอนิจจัง เพราะว่าความกดไว้ วันหนึ่งมันต้องแปรสภาพไป มันอยู่ใต้กฎของไตรลักษณ์โดยธรรมชาติของมัน แต่เราไม่เห็น วิปัสสนาก็เพื่อให้เห็นกฎของไตรลักษณ์

พอเห็นกฎของไตรลักษณ์ ความที่เราถืออยู่ เรายึดมันถือมันอยู่นะ ความยึดมันถือมัน เรายึดมันสิ่งที่มีมันแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา เราไม่รู้จริง เห็นไหม อวิชาจากภายนอก มองสรรพสิ่งนี้เป็นความหมาย เป็นการคาดหมายจะทำให้เห็นยึดมันถือมันให้เป็นความเห็นของเรา นี่อวิชาภายนอก คือเห็นสรรพสิ่งอะไรต้องการให้เป็นอย่างที่เราคาดเราหมาย ถ้าเราไม่คาดไม่หมายเราก็ผิดไป

กับอวิชาภายในใจ ตัวมันเองเป็นตลอดเวลา ตัวมันเองมันสร้างตัวมันเองไม่ได้ ตัวมันเองโดนสิ่งหนึ่งบังคับไว้แล้วแปรปรวนตลอดเวลา แล้วพอมายังจุดที่มันแปรสภาพภายใน เห็นภายในแล้วมันรู้เท่า พอรู้เท่ามันก็เปลี่ยน เห็นไหม เพราะธาตุรู้มันมีอยู่โดยธรรมชาติของมัน เป็นแต่อวิชากับวิชาเท่านั้น

พอวิชาเข้าไปพลิกตรงนี้ พลิกกลับจากอวิชาเป็นวิชาขึ้นมา มันรู้เท่าจากภายใน รู้เท่าจากสิ่งที่ว่ามันเคลื่อนแล้วมันตั้งอยู่ไม่ได้ มันตั้งอยู่ได้ใจ มันออกมาสิ่งข้างนอก ถ้าสิ่งที่ข้างในนี้มันยังคลาดเคลื่อนแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา แล้วจะหวังสิ่งใดกับโลกธาตุนี้ใจ จะหวังสิ่งใดกับสิ่งภายนอกที่ไม่อยู่ในใต้อำนาจของเรา มันอยู่ใต้อำนาจของโลก โลกนี้หมุนเวียนไปกับธรรมนี้เวียนกลับ

โลกนี้หมุนไปตามสภาวะของมัน เราถึงไม่สมหวังสมปรารถนาสิ่งใดๆ ในโลกนี้สักอย่างเดียว เราไม่เคยสมความปรารถนาเลย ทั้งๆ ที่ว่าของที่ได้มาสมความปรารถนาอันนั้นมันก็แปรสภาพ

สิ่งที่ได้มาถึงบอกไม่มีความสิ่งที่สมปรารถนา เพราะว่าสิ่งที่สมปรารถนานั้นมันสมมุติ มันหลอกกันใจ มันของชั่วคราวใจ เพราะมันเป็นไตรลักษณ์อยู่โดยธรรมชาติของมัน มันถึงไม่มีสิ่งใดเลยที่สมปรารถนา ถึงสมปรารถนานั้นก็มรรคหยาบๆ มันต้องสละต้องทิ้งกันมา ทิ้งแล้วมันถึงได้มรรคละเอียด

มรรคละเอียดคือความเห็นที่ละเอียดเข้าไป ความเห็นละเอียดเข้าไปมันจะทิ้งความเห็น
หยาบๆ เข้ามาเรื่อย ทั่วๆ ที่ที่แรกประสบความสำเร็จอย่างหยาบๆ นั้นนะ จับต้องได้ พิสูจน์ได้ แล้ว
เห็นจริงแล้วก็ปล่อยเข้ามาๆ เห็นใหม่

ถ้าไม่ปล่อยก็เหมือนกับเราแบกสิ่งนั้นไว้อยู่ เราจับสิ่งนั้นอยู่ เราจะไปทำงานสิ่งอื่นไม่ได้
เราจะไม่มีภาชนะใดไปรับจับต้องสิ่งอื่นอีกเลย เราต้องปล่อยทิ้งเข้ามาๆ ความทิ้งอันนั้นคือความ
ได้เข้ามา ได้ความเป็นอิสระเสรีภาพใจ จิตนี้เป็นอิสระเสรีภาพของตัวเอง จิตนี้ไม่ต้องตกอยู่ใน
การปกครองของความไม่รู้ แล้วสิ่งที่ไม่รู้นี้มาพุดออกไป เราพุดออกมาว่าสิ่งไม่รู้นะ มันก็น่า
ขยะเขยง จะตามหามันว่าสิ่งไม่รู้อยู่ที่ไหน ความจริงมันอยู่ใต้หลังความคิดเรา อยู่ในความคิดเรา
นี้แหละ มันไม่รู้

ถึงต้องทำความสงบก่อน ทำการประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นสมควรแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก
ทำใจให้สงบก่อน ถ้าทำใจไม่สงบขึ้นมา ทำเท่าไรๆ เข้าไปนะมันก็เป็นปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัติ
นี่การท่องจำ การศึกษานี้มันรู้ไปหมด

ที่นี้เหมือนกัน ถ้าจิตไม่สงบมันก็รู้อย่างนี้ รู้แบบปริยัติ รู้แบบท่องจำมา รู้แบบความจำมา
มันเป็นโลกียะ โลภียะเพราะอะไร? เพราะตัวเดิมมันไม่รู้อยู่แล้ว ตัวเดิมมันคอยจะติดอยู่ แล้วสิ่ง
ที่เข้ามาที่มันเข้าไปพอก พอกพอกเข้าไปเป็นดินพอกหางหมู ความไม่รู้สะสมมากเข้าๆ มันจำมา มัน
รู้มาหมดเลยแต่ทำไม่ได้

เหมือนนักเรียนนะ เรียนเป็นนักวิทยาศาสตร์แต่ไม่เคยพิสูจน์อะไรเลย มันยังไม่เข้าใจ รู้แต่
ทฤษฎีใจ แต่ไม่ได้พิสูจน์ขึ้นมา พอพิสูจน์ขึ้นมา อ้อ มันเหมือนกัน มันรู้จริง มันจะทิ้งใน
ความสามารถของตัวเองมาก พอทิ้งในความสามารถของตัวเองว่าเราก็ทำได้ เห็นใหม่ ความที่เรา
สงสัยอยู่ต้องหลุดออกไปๆ ความหลุดออกไปอันนั้นนะ ตัวจริงมันถึงจะเป็นขึ้นมา

ถึงว่าเป็นปริยัติ เป็นปฏิบัติ ปฏิบัตินะต้องทุ่มเข้าไป ถึงพอปฏิบัติแล้วต้องทำให้ความสงบ
เกิดขึ้นมาก่อน ทำใจให้เป็นกลางใจ ถ้าความสงบไม่เกิดขึ้นก่อน ดินพอกหางหมู ยึดว่าเรารู้ มัน
เอียง ความเอียงอันนั้นมันถึงว่าแล้วมันจะไปให้ค่าคนอื่น ความให้ค่าคนอื่นเราก็หลงไปตลอดเวลา
แต่จินตนาการมันเป็นไปไม่ได้ ปฏิบัติออกมาถ้ายังไม่ได้ผล

“ปฏิเวธ” ความที่ปล่อยจริงมั่นปฏิเวธ แต่ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ต้องอาศัยกันนะ ถ้าไม่มีปริยัติเลยเราบวชขึ้นมาไม่ได้หรอก เราจะเริ่มต้นนับหนึ่งไม่ได้ ถึงบอกว่าไม่ได้ดีถึงใดเลย ในปริยัติมั่นมีปฏิบัติ ในปฏิเวธ

แต่ความก้าวเดินไป ตอนก้าวเดินเหมือนรองเท้าเราติดแม่เหล็ก เราไม่ยอมยกเท้าขึ้นมา แม่เหล็กนั้นมันดึงคุณอยู่ติดจนเท้ายกขึ้นไม่ได้ คือพอรู้เข้ามันไม่ยอมปล่อยความรู้อันนั้นไป พอรู้เข้ายึดอันนั้นติดไว้มัน พอยึดติดไว้มันมันก็เป็นสุขตมยปัญญาตลอดไป เป็นการจินตนาการตลอดไป มันไม่ปล่อยออกมา การปล่อยออกมา ถ้ากำลังไม่พอมันก็ไม่ปล่อย เราอยากปล่อยมันก็ไม่ปล่อย เพราะว่าความไม่รู้อันนั้นมันยึดไว้ อวิชานี้ยางเหนียวอันนี้มันยึดไว้

นี่ถึงว่าต้องภาวนาเข้ามาเป็นมัชฌิมาปฏิปทา จนเป็นสมาธิเป็นโลกุตตระอะไร โลกุตตระคือความคิดที่เป็นกลาง ความคิดที่ไม่ใช่เรา ต้องอาศัยสมาธินี้แยกเราออกไป สมาธินี้แยกออกมาๆ

ถึงว่าจากความรู้ต้องอาศัยความรู้เป็นบาทฐานขึ้นมา ความไม่รู้คือเรา เริ่มต้นเดินนับหนึ่ง สอง สาม ขึ้นมา ไม่มีความรู้อันนี้เลย เพราะมันต้องแก้ไขของใจใจ มหัศจรรย์ตรงนี้เรื่องศาสนา ใจแก้ไข ใจของเราต้องแก้ไขเราเอง

ถึงว่าความไม่รู้มันอยู่ที่ก้นบึ้งของใจ ก็ต้องอาศัยใจนี้ย้อนกลับเข้าไปแก้มัน แต่การย้อนกลับเข้าไปนี้ ถึงว่าเริ่มพระพุทธเจ้าถึงสอนให้ทาน ศีล ภาวนาเข้าไป เพื่อถอยร่นเข้าไป ก็คือเข้าไปแก้ไขสิ่งนั้น พอเข้าไปแก้สิ่งนั้น อันนี้จบขึ้นมามันก็จะจบหมด พอจบหมด นี้ความสงบจากความทุกข์ที่มันไม่แปรสภาพเลย เป็นวิชาขึ้นมา เห็นไหม วิชากับอวิชา

มันถึงว่ามันมีพลังงานตัวหนึ่งเป็นของมีอยู่ แต่เพราะว่าโดนปกปิดด้วยอวิชาเท่านั้น วิชาถึงเข้ามาแก้ไข การแก้ไขก็สร้างขึ้นมาจากพลังงานของใจ ใจนั้นเป็นมัลละ มรรคของใจ เห็นไหม ความคำริชอบ ความคำริคำริจากไหน? ความคำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ความสติสัมปชัญญะชอบ นี้สติชอบ สมาธิชอบ ถึงเข้าไปเรื่อยๆ เข้าไปเรื่อยๆ

นี่มันเกิดขึ้นมาจากรู้เองเห็นเอง ให้อสิ่งที่เป็นรูปแบบ เป็นจิตเป็นอะไรที่ออกมาข้างนอก มันเป็นที่ว่าเป็นสุขตมยปัญญาทั้งหมดเลย เป็นรูปแบบที่เราจะต้องเดินตามนั้น มันถึงแก้ไขกิเลสไม่ได้ เพราะมันเป็นรูปแบบที่จัดตั้งออกมา กิเลสมันสอดแทรกออกมาระหว่างระบบจัดตั้งนั้น ตรงที่ว่าเป็นระหว่างวรรคตอนที่ก้าวเดินนั้น

ฉะนั้น ถ้าเราไล่เข้าไปตลอด ไล่เข้าไปตลอด มันจะเป็นตลอด มันจะเกิดแสบเดียวๆ ใจจะเร็วมาก จะเกิดแสบๆ ความแสบๆ นั้น แสบคืออารมณ์มันเกิดปุ๊บ...ดับแล้ว สมาธิมันทันขนาดนั้น ใจมันทันขนาดนั้น ถึงจะเห็นความมหัศจรรย์ของเราละ ของผู้ประพฤติปฏิบัติเข้าไปแก้ไขใจขึ้นมา

นี่พูดวันนี้ พูดเรื่องวิชชากับอวิชชา เพราะว่าถ้ามีอวิชชาขึ้นมา สิ่งที่เรากระทบกระทั่งกันมา เราโต้เถียงกันมา นี่อวิชชาทั้งนั้น อวิชชาคือความยึดมั่นของใจ มันรู้ไม่จริงหรือ ถ้ารู้จริงแล้วมันจะเห็นสิ่งนั้นแล้วจะสงบ เพราะเขาพูดว่ามันไม่จริง หนึ่ง เราพูดไปนะ อวิชชาปกคลุมใจเขาอยู่ เราไม่สามารถอธิบายให้เขาเห็นได้ เพราะ! เพราะความยึดมั่นถือมั่น ความปกคลุมของใจเขาเป็นแบบนั้น ความปกคลุมของใจเขามีอยู่ เราต้องอาศัยพูดวางไว้เป็นบรรทัดฐาน แล้วกาลเวลาของใจดวงนั้นมันจะเดินเข้ามา แล้วมันจะเห็นเอง เห็นใหม่ อวิชชาใจดวงนั้น ใจของเขาเองหลอกเขาเอง แล้วเขาก็จินตนาการอย่างอื่นว่าผิดไปหมดเลย

ฉะนั้นอวิชชานี่ถึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในใจของทุกๆ ดวง ถ้าใจที่สูงกว่าแล้วถึงว่าพูดเป็นบรรทัดฐานไว้ วางไว้เฉยๆ ถ้าเขาเดินขึ้นมาถึงจุดนั้นแล้วเขาจะเข้าใจขึ้นมา แล้วเขาจะซึ่ง เขาจะว่าคนที่อยู่สูงกว่าแล้วทำไม ถึงว่าไม่พูดให้เขายึดมั่นถือมั่นไป

ถ้าเราพูดหรือว่าเราสบประมาท เขาจะยึดมั่นถือมั่นของเขาไว้ พอยึดมั่นถือมั่นของเขาไว้แล้วมันจะปล่อยได้ยาก เราถึงว่าปล่อยเขาไป ถึงกาลเวลาที่มันเป็นไปแล้วเขาจะมาเป็นไปเอง นั่นนะวิชาเกิดขึ้นอวิชชาต้องดับไป นั่นถึงเป็นเรื่องของนามธรรมนะ วิชาเกิดขึ้น อวิชชาต้องจางไปๆ โดยธรรมชาติของมัน เอวัง